

تأثیر فرهنگ بر نقش زن در حفظ امنیت دینی و اخلاقی در خانواده

رضایی‌وند

چکیده

خانواده زیربنای اساسی هر جامعه است و اولین مرکز تربیتی است و به همان نسبتی که فضای خانواده‌ها ایمانی، اخلاقی و صادقانه باشد، جامعه نیز سالم و سازنده خواهد بود. زن‌ها دارای عالی‌ترین نقش سازنده را با عناوین همسر و مادر در خانواده هستند. آنان نیمی از پیکره جامعه‌اند و با نقش فعال خود در عرصه‌های گوناگون اجتماعی، مسئولیت‌های زیادی را بر دوش گرفته‌اند و از طرفی دیگر با ایفای نقش مادری و همسری با تأثیر از فرهنگ نقش محوری در حفظ امنیت دینی و اخلاقی را در خانواده دارا می‌باشد. با این تعریف این پژوهش که به روش توصیفی - تحلیلی و با رویکرد کتابخانه‌ای و اسنادی شکل گرفته است در صدد تحلیل تأثیر فرهنگ بر نقش زن در حفظ امنیت دینی و اخلاقی در خانواده می‌باشد. نتایج حاصله از نقش زن در حفظ امنیت دینی و اخلاقی در خانواده با تأثیر از فرهنگ اسلامی عبارت است از: تقویت ایمان و اعتقادات فرزندان، زمینه سازی برای تربیت عبادی، نقش عملی و رفتاری با الگوسازی، تقویت قوه تفکر و عاقله فرزندان، همچنین تثبیت امنیت اخلاقی با تقویت عزت نفس و اکرام شخصیت فرزندان، و محبت به آنان است.

کلیدواژه: اخلاق، امنیت اخلاقی، امنیت دینی، خانواده، زن، فرهنگ.

مقدمه

نقش زنان در خانواده به عنوان نگهبانان ارزش‌های دینی و اخلاقی، از دیرباز در جوامع مختلف مورد توجه قرار گرفته است. در بسیاری از فرهنگ‌ها، زنان به عنوان محور خانواده شناخته می‌شوند و مسئولیت‌های زیادی در زمینه تربیت فرزندان، حفظ آداب و رسوم و انتقال ارزش‌های دینی به نسل‌های آینده بر عهده دارند. این مسئولیت‌ها نه تنها به تأمین امنیت دینی و اخلاقی خانواده کمک می‌کند، بلکه به تقویت هویت فرهنگی و اجتماعی نیز می‌انجامد.

با توجه به تغییرات اجتماعی و فرهنگی که در دنیای امروز به وقوع پیوسته است، نقش زنان در خانواده با چالش‌ها و فرصت‌های جدیدی مواجه شده است. از یک سو، گسترش رسانه‌های اجتماعی و تغییرات در الگوهای زندگی می‌تواند تأثیرات منفی بر نقش زنان در خانواده داشته باشد. از سوی دیگر، این تغییرات می‌توانند فرصت‌هایی برای ارتقاء آگاهی و آموزش زنان فراهم کنند.

^۱. طلبه سطح دو، مدرسه علمیه الزهراء سلام‌الله‌علیها ارومیه.

این مقاله به بررسی تأثیر فرهنگ (فرهنگ اسلامی) بر نقش زن در حفظ امنیت دینی و اخلاقی در خانواده می‌پردازد و تلاش می‌کند تا ابعاد مختلف این موضوع را تحلیل کند. با توجه به اهمیت این موضوع، بررسی دقیق‌تر نقش زنان در حفظ ارزش‌های دینی و اخلاقی می‌تواند به درک بهتر از چالش‌ها و فرصت‌های موجود کمک کند و راهکارهایی برای تقویت این نقش‌ها ارائه دهد.

با توجه به تلاش پژوهشگر در مورد منبع‌شناسی موضوع مقاله کتاب یا مقاله‌ای با این عنوان یا شبیه به آن یافت نشد. اما در برخی منابع بصورت جزئی به این موضوع پرداخته شده از جمله:

۱. کتاب سیره تربیت پیامبر و اهل بیت علیهم‌السلام اثر سید علی حسینی‌زاده. نگارنده این اثر معتقد است که از دیدگاه اسلام افزون‌بر نقش محیطی مادر در تربیت فرزند، نقش وراثتی او نیز به‌ویژه در زمینه‌های عقلی و هوشی از نقش وراثتی پدر بیشتر است.

۲. کتاب تربیت اعتقادی و معنوی با نگاهی قرآنی اثر آقای فرج الله میر عرب، انتشارات بوستان کتاب، سال ۱۳۹۲. نگارنده این اثر معتقد است که اعتقاد صحیح که با توحید آغاز می‌شود، انسان را وارد جهانی والا‌تر از عالم ماده یعنی فضای روحانی و معنوی می‌کند. کتاب حاضر با این نگاه تدوین شده است

۳. مقاله نقش شخصیت مادر در تربیت دینی فرزند (۱۳۸۹) اثر خدیجه اسکندری نژاد، نگارنده این اثر معتقد است که مادر با ایجاد شخصیتی اسلامی و تغییرات الهی در لایه‌های وجودی خویش در مسیر دامن‌دار علمی و عملی به راستی دیندار می‌شود و با شناخت مسائل تربیتی می‌تواند فرزندش را به‌وسیلهٔ اعطای بینش تعمیق‌باورها و اصلاح رفتار به تکامل و تعالی برساند.

هدف از گردآوری پژوهش حاضر تبیین تأثیر فرهنگ بر نقش مادری زن در حفظ امنیت دینی و اخلاقی در خانواده بخصوص فرزندان است و مقاله فوق در حال پاسخگویی به این سوال است که فرهنگ بر نقش زن در حفظ امنیت دینی و اخلاقی در خانواده چه تأثیری دارد؟

مفهوم شناسی

۱. مفهوم فرهنگ

فرهنگ از ادبیات و هنر تا سبک زندگی، فرهنگ عمومی، اخلاق و رفتار اجتماعی، شامل همه‌ی اینها است.^۱ فرهنگ یعنی باورهای مردم، ایمان مردم، عادات مردم، آن چیزهایی که مردم در زندگی روزمره با آن سر و کار دائمی دارند و الهام‌بخش مردم در حرکات و اعمال آنها است؛ فرهنگ این است.^۲

۱. بیانات در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیأت دولت، ۱۳۹۵/۰۶/۰۳.

۲. بیانات در حرم مطهر رضوی، ۱۳۹۳/۰۱/۰۱.

۲. مفهوم زن

زن در لغت به معنای مادینهٔ انسان اعم از کم سال یا بزرگ سال.^۱ و در اصطلاح به معنای مطلق فردی از افراد اناث خواه منکومه و خواه غیر منکومه می‌باشد. همچنین زن صنفی از انسان‌هاست که در مقابل صنف دیگر یعنی مرد است نه زن در مقابل شوهر. زیرا عناوین دیگر هر یک حقوق خاص و بحثی جدا دارند.^۲

در اصطلاح زن انسانی است که همانند مرد آفریده شده است و هیچ گونه تمایز و فرقی در حقیقت و ماهیت میان زن و افراد دیگر نیست و زن و مرد هر دو در جوهر و ماهیت و یگانه‌اند.^۳

۳. مفهوم امنیت دینی و اخلاقی

امنیت به معنای آن است که مردم ترس و بیمی نسبت به حقوق و آزادی‌های مشروع خود نداشته و به هیچ وجه حقوق آنها به مخاطره نیفتد و هیچ عاملی حقوق مشروع آنها را تهدید نکند.^۴ در اصطلاح اخلاق عبارت است از حالت نفسانی راسخ در نفس که با پیدایش آن حالت اعمال اخلاقی بدون زحمت و تأنی و تأمل سر می‌زند، امنیت اخلاقی: عبارت است از تضمین اصول و الگوهای اخلاقی در روابط و مناسبات افراد مانند اعتماد، صداقت، حسن نیت، سعه صدر، خیرخواهی و غیره.^۵

دین، دین‌داری، ایمان به خدا، انسان را به اجرای قوانین و دوری از بزهکاری و ناهنجاری‌های اخلاقی دعوت می‌کند.^۶ در واقع، ایمان و دین‌داری انسان را از درون متحول می‌سازد و نیروی محرکه‌ای قوی به سوی خوبی‌ها و ترک زشتی‌ها در نهاد او قرار می‌دهد و هر آن با هشدار به او از گرایش و میل به زشتی‌ها و ارتکاب جرم باز می‌دارد.^۷

۴. مفهوم خانواده

خانواده در لغت به معنای خاندان، اهل خانه، اهل بیت و دودمان است.^۸ بر اساس تعالیم اسلامی، خانواده مجموعه‌ای است از افراد با رابطه‌های سببی (عقد ازدواج) یا نسبی (والدینی - فرزندی و خواهر و برادری).

۱. انوری، فرهنگ بزرگ سخن، ج ۵، ص ۳۸۷۷.

۲. دهخدا، لغت نامهٔ دهخدا، جلد ۹، ص ۱۲۹۳۴.

۳. جوادی آملی، زن در آئینه جلال و جمال، ص ۵۳.

۴. جوادی، خرمشاهی، فانی، دایرة المعارف تشیع، ج ۸، ص ۴۹۵.

۵. زنجانی، امنیت، ص ۵۴۸.

۶. الهامی نیا، یوسفیان، ج ۱، ص ۱۶.

۷. دلاور، راهنمای آزمون اندازه‌گیری احساس امنیت ناجا، تهران، ص ۴۷.

۸. ابراهیم‌زاده آملی، «آثار دین‌داری در زندگی فردی و اجتماعی»، ص ۵۷.

۹. سلطانی و سلطانی، «بررسی تأثیر ابعاد دین‌داری بر احساس امنیت اجتماعی دانشجویان (مطالعه موردی: دانشجویان رشته روان‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد ایلام)»، ص ۲۷.

۱۰. معین، فرهنگ معین، ص ۱۳۹۴.

این افراد در قبال هم متناسب با نوع نسبت و ارتباط، مسئولیت‌های اجتماعی، حقوقی، تربیتی، رفتاری، اقتصادی و دینی دارند.^۱ از دیدگاه جامعه‌شناسی «گیدنز» خانواده گروهی از اشخاص هستند که با پیوندهای خویشی مستقیم به هم متصل می‌شوند و اعضای بزرگ‌سال آن مسئولیت نگهداری کودکان را بر عهده دارند.^۲

تأثیر فرهنگ بر نقش زن در حفظ امنیت دینی و اخلاقی در خانواده

نقش زن در خانواده از محوری‌ترین نقش‌ها است چرا که وظیفه بسیار اساسی و حیاتی در خانواده به عهده زن گذاشته شده است: وظیفه مادری. که از حیاتی‌ترین و اصیل‌ترین نقشها در ایجاد سلامت در جامعه می‌باشد. در آموزه‌های دینی، مادری یک ارزش به‌شمار می‌آید که به دلیل ویژگی‌های زیستی و روانی، بر عهده‌ی زنان نهاده شده است. نقش مادری تنها در وضع حمل و شیر دادن خلاصه نمی‌شود، بلکه یک سلسله مسئولیت‌های پرورشی و تربیتی بر عهده‌ی مادر گذاشته شده است که ثمره‌ی آن در هدایت کل جامعه‌ی بشری خود را نمایان می‌کند. در حقیقت، مادر است که فرهنگ، معرفت، تمدن و ویژگی‌های اخلاقی یک قوم و جامعه را با جسم، روح و اخلاق و رفتار خود، دانسته و ندانسته به فرزند منتقل می‌کند. در ذیل به برخی از تأثیرات فرهنگ (فرهنگ اسلامی) بر نقش زن (نقش مادری) در حفظ امنیت دینی و اخلاقی در خانواده می‌شود، می‌پردازیم:

۱. تقویت ایمان و اعتقادات فرزندان

نخستین شالوده فرهنگ اسلامی «خداشناسی» است. اعتقاد به توحید و خداپرستی موجب می‌شود که نگرش فرد به تمام هستی؛ هدفدار و معنادار باشد و در رفتارها با انسجام، وحدت رویه و آرامش متکی به ایمان عمل کند. باور به خدا همه رفتارهای زندگی خانوادگی را به جهت واحد می‌دهد، یعنی کسب رضایت خدا و تلاش برای اینکه به اهدافی که خداوند از طریق کانال خانواده ترسیم کرده، خود را نزدیک سازد. فردی که خدا را ناظر و همراه خود و حتی از رگ گردن به خود نزدیک‌تر می‌بیند، انجام رفتارهای موحدانه برای او ارزشمند گشته و سعی خواهد کرد که رفتارهایش در برخورد با اعضای خانواده مطابق با رضایت خدا باشد.

در میان اعضای خانواده بیشترین سهم تأثیرگذاری برای مادران است؛ به ویژه در خانواده‌هایی که شیوه زیستی طبیعی و مطابق با الگوها و سنت اسلامی دارند که بر اساس آن، شیر مادر بهترین غذای کودک و آغوش او، بهترین جایگاه برای تربیت و پرورش کودکان شناخته می‌شود. بر پایه همین نگرش، بارزترین و

۱. سالاری‌فر، خانواده در نگرش اسلام و جامعه‌شناسی، ص ۸۵.

۲. گیدنز، پیامدهای مدرنیته، ص ۲۵۲.

والا ترین نقشی که در کلام وحیانی قرآن برای زنان ترسیم شده و مورد ستایش قرار گرفته، نقش مادری و عهده‌داری تربیت فرزندان از سوی آنان است.^۱

آنچه که در نقش مادر مهم است اینکه مادر برای تربیت دینی فرزند و تقویت خداباوری وی ابتدا باید اعتقادات خود را مشخص و آنها را درک و تقویت کند تا بتواند زمینه را برای تقویت اعتقادات فرزند خود فراهم سازد.^۲

چون اندیشه‌های مادر در کودک اثر می‌گذارد باید بینش‌های خود را تعالی بخشد؛ پس وظیفه مادر فقط این نیست که با وضو و نام خدا نوزاد را شیر دهد. اینها عبادت‌های مطلوب ظاهری است، ولی دین از مادر می‌خواهد که مواظب اندیشه‌های خود نیز باشد. بنابراین، مسئولیت زن در این سی ماه به مراتب بیشتر از مرد است و هر که مسئولیتش بیشتر باشد، در صورت عمل به آن، توجهش به خدا بیشتر و در نتیجه موفق‌تر است. از این رو مادر باید شخصیت خود را طوری بسازد که به مدارج عالی برسد.

چنان که رهبر فرزانه انقلاب آیت الله خامنه‌ای (مدظله العالی) در رشد و تکامل معنوی زن می‌فرماید: قرآن کریم، وقتی می‌خواهد نمونه‌ای برای انسانهای با ایمان ذکر کند، آن را از میان مردان ذکر نمی‌کند؛ از میان زنان ذکر می‌کند: «وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِّلَّذِينَ آمَنُوا امْرَأَتَ فِرْعَوْنَ».^۴

خدای متعال در این جا، دو زن را به عنوان دو نمونه از انسانهای برجسته و مؤمن - نه از زنان برجسته - ذکر می‌کند. یعنی در صحنه‌ی انسانیت و تکامل معنوی، خدای متعال وقتی می‌خواهد نمونه‌ی ممتازی بیان کند، سخن از پیامبران و مردان بزرگ و شخصیت‌های علمی و دینی نمی‌کند؛ بلکه سخن از دو زن به میان می‌آورد که یکی از آن دو زن، زن فرعون است. «أَذْ قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ»؛^۵ زنی در مقام مبارزه با قدرت طاغوتی شوهرش، زنی با استقلال کامل که زیر بار شوهر متجاوز و قدرتمند و فرعون صفت و فرعون نام خود نمی‌رود. عظمت این زن، این جاست که شوهر نمی‌تواند راه گمراهی را بر او تحمیل کند؛ اگرچه آن شوهر، شخصی در حد فرعون با آن قدرت و با آن شخصیت باشد. میلیونها مرد، زیر دست فرعون و محکوم اراده‌ی اویند؛ اما همسر خود این مرد، در خانه محکوم اراده‌ی او نیست؛ آزاد است، به خدا ایمان می‌آورد، راه فرعون را ترک می‌گوید و راه خدا و راه حق را انتخاب می‌کند. لذا به عنوان یک موجود و یک انسان برجسته، نه فقط از میان زنان، بلکه از میان همه‌ی بنی نوع بشر انتخاب می‌شود.^۶

۱. آیت الهی، اخلاق در خانواده، ص ۵۸۴.

۲. مصاحبه علی اکبر ملکی زاده دبیر قرآن و پرورشی دبیرستانهای ایلام و کارشناس دینی در گفت و گو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا).

۳. جوادی آملی، زن در آئینه جلال و جمال، ص ۱۳۷.

۴. تحریم، ۱۱.

۵. تحریم، ۱۲.

۶. بیانات در اجتماع زنان خوزستان، ۱۳۷۵/۱۲/۲۰.

حضرت آیت الله خامنه‌ای (مدظله العالی) در مورد نقش مادر و تأثیر وی در تربیت فرزند می‌فرمایند: «بهترین جای تربیت فرزند آغوش مادر است. کسانی که فرزند و تربیت فرزند و شیردادن به بچه و در آغوش مهر و عطوفت بزرگ کردن فرزند را برای کارهایی که خیلی متوقف به وجود آنها هم نیست، رها می‌کنند، دچار اشتباه شده‌اند. بهترین روش تربیت فرزند انسان، این است که در آغوش مادر و با استفاده از مهر و محبت او پرورش پیدا کند. زنانی که فرزند خود را از چنین موهبت الهی محروم می‌کنند، اشتباه می‌کنند؛ هم به ضرر فرزندشان، هم به ضرر خودشان و هم به ضرر جامعه اقدام کرده‌اند. اسلام، این را اجازه نمی‌دهد.»^۱

کودکی که در محیطی پر از محبت زندگی می‌کند و والدین و مربیان علاوه بر تامین نیازهای جسمی‌اش، به احتیاج‌های روحی‌اش نیز توجه می‌کنند و به نوازش وی می‌پردازند، دیگر او احساس محرومیت نمی‌کند و به اطرافیان خوش بین بوده و شخصیتی با اعتماد بار خواهد آمد. کسی که طعم محبت را در خانواده می‌چشد به آسانی می‌تواند محبت را به دیگران ارزانی بخشد. اگر به کودکمان بی توجه نبوده و همیشه به او لطف و محبت داشته باشیم، در آینده احساس بی پناهی نمی‌کند، والدین را دوست و رفیق خود می‌پندارد و به جای تکیه به دیگران و گشودن سفره‌ی دلش، مشکلات خود را به راحتی با خانواده‌اش در میان می‌گذارد و آنها را محرم اسرار خود می‌داند.^۲

بنابراین یکی از راه‌هایی که باعث حفظ امنیت اخلاقی در خانواده است، ابراز محبت به فرزندان است. محبت عامل بسیار نیرومندی در شکل‌گیری شخصیت در تمام دوره‌های رشد است؛ اما این نیاز در دوره کودکی، موجب تثبیت ارزشهای اخلاقی، شکل‌گیری و رشد شخصیت کودک است.

۴,۳ نهادینه کردن توکل در فرزندان

توکل، یکی از فضایل مهم اخلاقی است که در فرهنگ اسلامی از مظاهر ایمان به شمار می‌رود. «توکل» در اصل از ماده «وکالت»، به معنای انتخاب وکیل کردن است؛ یعنی اعتماد و تکیه بر غیر کردن، و او را نایب خود قرار دادن است.^۳ برخی نیز «توکل» را به اظهار عجز و اعتماد به دیگری که همان اعتماد به خداوند است در همه نیازمندی‌ها معنا کرده‌اند.^۴

ایمان به خدا اگر از کودکی در نفس انسان استقرار یابد، نوعی مصونیت و پیشگیری از آسیب بیماری‌های روانی به شخص می‌بخشد. قرآن، امنیت و آرامشی که ایمان در نفس مؤمن ایجاد می‌کند چنین توصیف

۱. بیانات در اجتماع زنان خوزستان، ۱۳۷۵/۱۲/۲۰.

۲. بیگی ثیلاتلو، تربیت از دیدگاه اسلام و روانشناسی، ص ۳۱.

۳. راغب اصفهانی، المفردات فی غریب القرآن، ص ۸۸۲.

۴. طبرسی، مجمع البیان فی علوم القرآن، ج ۲، ص ۸۶۸، و ج ۴، ص ۸۹۸.

می‌فرماید: «الَّذِينَ آمَنُوا وَ لَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَ هُمْ يُهْتَدُونَ؛ آنها که ایمان آوردند و ایمان خود را با ظلم و ستم نیامیختند؛ امنیت برای آنهاست و هدایت مخصوص آنان است.»

اگر والدین بخصوص مادر هنگام برخورد با مشکلات اقتصادی و روحی عبارتهایی مثل: «خدا بزرگ است»، «حتماً خدا خیری در این اتفاق قرار داده»، «تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ» و یا «وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ» بر زبانشان جاری کنند؛ از وضعیت پیش آمده به پروردگار شکایتی نکنند، همه چیز را به او سپرده و امید به رحمتش داشته باشند. یا هنگام خروج از خانه آیه الکرسی خوانده و «وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ» بگویند. یا در زمان شروع کار مهمی آیه «وَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا». را قرائت کنند و ... کودک نیز، با مشاهده این سلسله اعمال، متوجه می‌شود نیرویی ما فوق طبیعت وجود دارد که پدر و مادرش در هنگام مشکلات به او وابسته‌اند و آن، همان خالق کل شیء، حضرت رب العالمین است. و از طرفی، «تکرار، رمز نهاده شدن برخی باورها در دوران کودکی است. استعمال زیاد عبارتی حاوی توکل و امید به خدا داشتن، باعث نقش بستن این مضامین در ناخودآگاه کودک می‌شود»^۱.

نتیجه‌گیری

زن، در جامعه اسلامی وظایف پر اهمیتی دارد و عدم رعایت آنها موجب وارد شدن صدماتی بر شئون حیات اجتماعی و خانوادگی است. از این رو زنان، مهم‌ترین و حساس‌ترین وظیفه را در تربیت فرزندان به عهده دارند که اگر مادران به وظیفه سنگین و مقدس خود آشنا باشند و نونهالان اجتماع را با برنامه صحیح پرورش دهند، می‌توانند اوضاع عمومی اجتماع، بلکه جهان را به طور کلی دگرگون سازند؛ از این جهت، ترقی و تنزل، پیشرفت و عقب ماندگی اجتماع در دست زنان و به اختیار آنها است. به گواه بسیاری از آیات قرآن، خداوند هدف از خلقت زن را آرامش و آسایش مردان بیان کرده است. که زنان با محبت و مهربانیهای خود در کنار مردان و فرزندان موجب صمیمیت اعضای خانواده می‌شوند و همه آنها می‌توانند با امنیت خاطر و با آسودگی و آرامش در کنار هم زندگی کنند. بنابراین، سعادت و سلامت هر جامعه در ماهیت خانواده‌ها ایجاد می‌شود و انتقال ارزش‌ها و هنجارها و الگوهای رایج فرهنگی و نهادینه سازی برعهده خانواده‌هاست و زنان نقش اصلی را ایفا می‌کنند، لذا جامعه سعادت‌مند و سالم در گرو زنانی است که از آگاهی، بینش و تفکر صحیحی برخوردار باشند.

زنان با تاثیرپذیری از فرهنگ اسلامی با تقویت ایمان و باورهای دینی، تربیت عبادی، دور اندیشی و تقویت قوه تفکر فرزندان، همچنین با نقش عملی و رفتاری مانند الگوسازی از طریق دعا، قرآن خواندن، مسجد و

۱. انعام، ۸۱.

۲. والدین، کودکان و آموزش توکل به خداوند؛ سایت <https://rasekhoon.net>

اماکن مذهبی رفتن به حفظ امنیت دینی آنان کمک کرده و با تقویت عزت نفس و تکریم در فرزندان، محبت کردن به آنان ارزشهای اخلاقی را در آنها نهادینه و حفظ می‌کند.

بنابراین زن پایه گذار وجود و حیات آدمی است، در پی ریزی اساس و ساختار شخصیت انسان، زن معماری نقش آفرین و هنرمندی چیره دست است که با رفتار شگرف و شگفت خود و تاثیرپذیری از فرهنگ و ارزشهای اسلامی آینده‌ی فرزند خود را رقم می‌زند و اینگونه است که به فرمایش امام خمینی (ره)، به معراج رفتن مرد، از دامن زن، میسر و ممکن می‌گردد.

فهرست منابع

• قرآن کریم

۱. ابن منظور، محمد بن مکرم، لسان العرب، بیروت: دار الفكر للطباعة و النشر و التوزيع - دار صادر، چاپ سوم، ۱۴۱۴هـ.ق.
۲. ابوطالبی، مهدی، تربیت دینی، قم: مرکز انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، ۱۳۸۳.
۳. احسانی، محمد، نقش مادران در تربیت دینی فرزندان، قم، دفتر عقل، چاپ اول، ۱۳۸۷هـ.ش.
۴. اسماعیلی یزدی، عباس، فرهنگ تربیت، قم، مسجد مقدس جمکران، چاپ دوم، ۱۳۸۵هـ.ش.
۵. امینی، ابراهیم، آئین تربیت، تهران، انتشارات اسلامی، ۱۳۷۶هـ.ش.
۶. انصاریان، حسین، نظام خانواده در اسلام، قم، ام ابیها، ۱۳۸۳هـ.ش.
۷. انوری، حسن، فرهنگ بزرگ سخن، تهران، انتشارات سخن، بی‌چا، ۱۳۸۱هـ.ش.
۸. آیت اللهی، زهرا، اخلاق در خانواده، قم، دفتر نشر معارف، ۱۳۹۱هـ.ش.
۹. بیگی نیلانلو، سجاد، تربیت از دیدگاه اسلام و روانشناسی، قم: انتشارات پژوهشکده حوزه و دانشگاه، چاپ سوم، ۱۳۸۲هـ.ش.
۱۰. جوادی آملی، عبدالله، زن در آئینه جلال و جمال، بی‌جا: مرکز چاپ و انتشارات اسراء، چاپ نوزدهم، ۱۳۸۸هـ.ش.
۱۱. جوادی، احمد، بهاءالدین خرمشاهی، کامران فانی، دایرة المعارف تشیع، تهران: نشر شهید سعید محبی، چاپ اول، ۱۳۷۹هـ.ش.
۱۲. حسینی شاهرودی، سید محمد، الگوهای رفتاری حضرت زهرا (س) در تربیت فرزند، قم، جامعه مدرسین، مرکز انتشارات اسلامی قم، ۱۳۸۵هـ.ش.
۱۳. خمینی، سید روح الله، صحیفه امام، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام، چاپ دوم ۱۳۸۹هـ.ش.
۱۴. دهخدا، علی اکبر، لغت نامه دهخدا، تهران: مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران، چاپ دوم، ۱۳۷۷هـ.ق.

۱۵. دلاور، علی، راهنمای آزمون اندازه‌گیری احساس امنیت ناجا، تهران، دفتر تحقیقات کاربردی معاونت طرح و برنامه ناجا، ۱۳۸۴ هـ.ش.
۱۶. راغب اصفهانی، حسین بن محمد، مفردات ألفاظ القرآن، محقق / مصحح: داوودی، صفوان عدنان، بیروت - دمشق: دار القلم - الدار الشامیة، چاپ اول، ۱۴۱۲ هـ.ق.
۱۷. زنجانی، عباسعلی، امنیت، تهران، دانشگاه تهران، ۱۳۷۴ هـ.ش.
۱۸. سالاری فر، محمدرضا، خانواده در نگرش اسلام و جامعه‌شناسی، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۸۵ هـ.ش.
۱۹. ستاد بزرگداشت یکصدمین سال تولد امام خمینی (ره)، جایگاه زن در اندیشه اسلامی امام خمینی (ره)، انتشارات کمیته تبلیغات و انتشارات، ۱۳۷۸ هـ.ش.
۲۰. شورای تربیت کانون دانش پژوهان نخبه تربیت ماندگار، تهران، تراث، چاپ اول، ۱۳۹۸ هـ.ش.
۲۱. شیخ حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعة، قم، آل البیت، چاپ دهم، ۱۴۰۹ هـ.ق.
۲۲. طبرسی، فضل بن حسن، مجمع البیان فی علوم القرآن، انتشارات ناصر خسرو، تهران، بی‌چاپ، ۱۳۷۲ هـ.ق.
۲۳. طوسی، محمد بن حسن، تهذیب الاحکام، مصحح حسن موسوسی خراسانی، انتشارات دار الکتب الاسلامیه، چاپ چهارم، ۱۴۰۷ هـ.ق.
۲۴. عباسنژاد، محسن، قرآن روانشناسی و علوم تربیتی، بنیاد پژوهشهای قرآنی حوزه و دانشگاه - ایران - مشهد مقدس، چاپ اول، ۱۳۸۴ هـ.ش.
۲۵. فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی، المحجة البیضاء، مصحح علی اکبر غفاری، ناشر جماعه المدرسین فی الحوزة العلمیه قم، موسسه نشر الاسلامی، قم، ۱۴۱۷ هـ.ق.
۲۶. قائمی امیری، علی، خانواده و مسائل همسران، تهران، امیری، چاپ سیزدهم، ۱۳۸۳ هـ.ش.
۲۷. قائمی، علی، خانواده و تربیت کودک، تهران: انتشارات امیری، چاپ نهم، تابستان ۱۳۷۰ هـ.ش.
۲۸. گیدنز، آنتونی، پیامدهای مدرنیته، ترجمه محسن ثلاثی، تهران: نشر مرکز، ۱۳۷۷ هـ.ش.
۲۹. گنجی، حمزه، بهداشت روانی، تهران، ارسباران، چاپ سوم، ۱۳۷۹ هـ.ش.
۳۰. مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، بحار الأنوار (ط - بیروت)، محقق / مصحح: جمعی از محققان، بیروت، دار إحياء التراث العربی، چاپ دوم، ۱۴۰۳ هـ.ق.
۳۱. مصاحبه علی اکبر ملکی زاده دبیر قرآن و پرورشی دبیرستانهای ایلام و کارشناس دینی در گفت و گو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا).
۳۲. معین، محمد، فرهنگ معین، ایران: تهران: انتشارات زرین، ۱۳۸۷ هـ.ش.
۳۳. مکارم شیرازی، ناصر، پیام قرآن، تهران، دار الکتب الاسلامیه، چاپ نهم، ۱۳۸۶ هـ.ش.
۳۴. _____، تفسیر نمونه، تهران، دارالکتب الاسلامیه، چاپ سی دوم، ۱۳۷۴ هـ.ش.

۳۵. منصوری، اعظم، بهترین روشهای ارتباط و تربیت کودک، اصفهان، شهید حسین فهمیده، چاپ دوم، ۱۳۸۴ هـ.ش.

۳۶. یوسفیان، نعمت الله، تربیت دینی فرزندان، قم، زمزم هدایت، ۱۳۸۶ هـ.ش.

فهرست مقالات

۱. ابراهیم‌زاده آملی، عبدالله، «آثار دین‌داری در زندگی فردی و اجتماعی»، مجله مربیان، سال پنجم، ش ۱۷، ۱۳۸۴ هـ.ش.

۲. برجی نژاد، زینب، «نقش مادر در تربیت فرزند»، نشریه پژوهش نامه اسلامی زنان و خانواده، شماره ۶، تابستان ۱۳۸۹ هـ.ش.

۳. سلطانی، اختر و پرستو سلطانی، «بررسی تأثیر ابعاد دین‌داری بر احساس امنیت اجتماعی دانشجویان (مطالعه موردی: دانشجویان رشته روان‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد ایلام)»، فصلنامه دانش انتظامی ایلام، سال پنجم، ش ۲۰، ۱۳۹۵ هـ.ش.

۴. مجیدی، هادی، «نقش مادر در تربیت دینی فرزندان با تأکید بر مراحل پیش از تولد و پس از آن»، پژوهش در علوم رفتاری و تربیتی با رویکرد اسلامی، سال اول، شماره دوم، پاییز و زمستان ۱۴۰۰ هـ.ش.

۵. والدین، کودکان و آموزش توکل به خداوند؛ سایت <https://rasekhoon.net>

۶. وجدانی فاطمه «اصول و روشهای آموزش مفهوم خدا و تقویت خداباوری در کودکان و نوجوانان»، فصلنامه بصیرت و تربیت اسلامی، شماره ۲۶، پاییز ۱۳۹۲ هـ.ش.

فهرست بیانات

۱. بیانات مقام معظم رهبری، پیام به سمینار علمی و آموزشی کودکان زیر شش سال، ۱۳۶۶/۰۳/۱۲.

۲. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با گروه کودک و نوجوان رادیو، ۱۳۷۱/۰۲/۰۱.

۳. بیانات در اجتماع زنان خوزستان، ۱۳۷۵/۱۲/۲۰.

۴. بیانات در دیدار مسئولان کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، ۱۳۷۷/۰۲/۲۳.

۵. بیانات در دیدار جمعی از حافظان و قاریان قرآن نونهال و نوجوان کشور، ۱۳۸۰/۰۴/۰۴.

۶. بیانات در دیدار جمعی از حافظان و قاریان قرآن نونهال و نوجوان کشور، ۱۳۸۰/۰۶/۲۸.

۷. بیانات در دیدار شرکت کنندگان در ششمین همایش ملی نخبگان جوان، ۱۳۹۱/۱۲/۰۷.

۸. بیانات در حرم مطهر رضوی، ۱۳۹۳/۰۱/۰۱.

۹. بیانات در دیدار ائمه جماعات مساجد استان تهران، ۱۳۹۵/۰۵/۲۱.

۱۰. بیانات در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیأت دولت، ۱۳۹۵/۰۶/۰۳.